

NOUL CONCEPT DE POLITICĂ EXTERNĂ AL FEDERAȚIEI RUSE - HÂRTIA DE TURNESOL A UNEI AGRESIVITĂȚI IMORALE

THE RUSSIAN FEDERATION'S NEW FOREIGN POLICY CONCEPT – EVIDENCE OF AN IMMORAL AGGRESSIVITY

*Drd. Diana BĂRBUCEANU**

Rezumat: *Concept de Politică Externă a Federației Ruse, aprobat de Putin pe 1 Decembrie 2016, include o nouă serie de obiective subliniind principiile strategiei Kremlinului de abordare a realităților scenei mondiale. Spre deosebire de documentele oficiale anterioare, noul Concept de Politică Externă a Federației Ruse dezvăluie voința crescută de a folosi forța în rezolvarea obiectivelor sale.*

Documentul, de asemenea, caută să argumenteze sursa conflictelor la nivel regional și global care ar fi declanșat încercările Occidentului de a impune sistemul propriu de valori asupra țărilor care aparțin altor centre alternative de putere. În acest sens, Rusia caută să contrabalanseze „polul puterii” având ca țel schimbarea ordinii mondiale curente.

Cuvinte-cheie: *Federația Rusă; securitate; confruntare; stat.*

Abstract: *The Foreign Policy Concept of the Russian Federation, approved by President Vladimir Putin on December 1, 2016, includes a new set of objectives underlining the principles included in Kremlin's strategy of engaging the international arena realities. Unlike the previous official documents, the new Foreign Policy Concept of the Russian Federation reveals its increasing willingness to use the force for achieving its objectives.*

The document also seeks to bring arguments in favor of the idea that the source of conflicts at regional and global level had as a trigger the Western world's attempts to impose its own value system on other countries that belong to alternative centers of power. In this sense, Russia appears as a counterbalancing „power pole” aiming at challenging the current world order.

Keywords: *Russian Federation; security; confrontation; state.*

Pe ultima turnantă a anului 2016, Federația Rusă a dat publicității Conceptul său de Politică Externă, documentul programatic fiind semnat chiar de președintele Vladimir Putin. Având în vedere nivelul de asumare, documentul a fost instantaneu preluat de mediile avizate pentru a decela cu atenție nivelul de

* doctorand la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

ambiiție și obiectivele emanate de statul rus într-un context internațional atât de complex și zbuciumat.

Precedentul Concept de Politică Externă a fost elaborat de Federația Rusă nu mai târziu de 2013, astfel că nevoia liderilor de la Kremlin de a recalibra în mai puțin de 4 ani liniile politicii sale externe reprezintă în sine un semn al dinamicii și schimbărilor suferite de mediul internațional de securitate. De altfel, în ultimii doi ani Federația Rusă a operat modificări în majoritatea documentelor sale de planificare, precum doctrina de război, maritimă, și de securitate, toate acestea având o incidență directă asupra politicii externe, de apărare și securitate.

Recentul document promulgat de președintele Vladimir Putin devine cel mai relevant indicator al obiectivelor strategice a politicii externe ruse. În acest sens, este dezvăluită disponibilitate mult mai mare a Rusiei de a utiliza forța pentru atingerea obiectivelor sale și a apărării. Dacă în documentul din 2013, Rusia se considera „o parte integrantă a Europei”²³, în 2016, această abordare a fost exclusă și înlocuită cu acuzații privind „expansiunea geopolitică”²⁴ a Uniunii Europene. Documentul subliniază că prin atitudinea expansionistă, UE alături de SUA subminează stabilitatea regională și globală. De menționat că, este pentru prima oară de la destrămarea Uniunii Sovietice când Statele Unite sunt declarate într-un document oficial drept o „amenințare” la adresa securității naționale a Federației Ruse.²⁵

Un element de noutate raportat la precedentul document conceptual vizează renunțarea la tonul hotărât privind integrarea statelor din spațiul post-sovietic în proiectul său economic eurasiatic. Schimbarea vine probabil ca o recalibrare pragmatică a realităților regionale la detenta economică în scădere a Moscovei care nu are nici mijloacele financiare necesare să mențină proiectul, cum de altfel nu-și poate asuma un rol de lider pe calea modernizării. În același timp, este greu de imaginat o asemenea organizație care să acomodeze interesele unor regimuri autoritare sub bagheta Rusiei. Cu toate acestea, state precum Belarus, Armenia, Kazahstan și Kîrgîzstan sunt menționate ca fiind cele mai importante parteneri ale Federației Ruse. Putem lua act de faptul că Ucraina nu mai face parte din acest tandem, ceea ce nu înseamnă că Moscova nu va acționa pentru a submina șansele

²³ „Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation , Approved by President of the Russian Federation V. Putin”, disponibil la http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6BZ29/content/id/122186, accesat la 30.01.2017

²⁴ „Foreign Policy Concept of the Russian Federation (approved by President of the Russian Federation Vladimir Putin on November 30, 2016) ”, disponibil la http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6BZ29/content/id/2542248, accesat la 30.01.2017

²⁵ Idem

Kievului de a se apropia de Occident, ori nu va continua efortul de izolare a acesteia pe scena internațională prin alimentarea stării de conflictualitate.

Pe de altă parte, Federația Rusă pare că înțelege reflexele de dată recentă ale Statelor Unite și acordă o atenție deosebită continentului asiatic, fiind enunțate o serie de state cu care speră să dezvolte o relație economică robustă: China, Indonezia, Vietnam, Mongolia, Tailanda, Singapore. În egală măsură, Moscova investește cu o importanță deosebită formatele regionale în interiorul cărora speră să-și poate consolida poziția ca o formulă de augmentare indirectă a importanței sale pe scena globală. În acest context sunt menționate grupul BRICS, Grupul de Cooperare de la Shanghai, precum și binecunoscutul grup ASEAN.

Noul Concept de Politică Externă plasează în lumina reflectoarelor Orientul Mijlociu, iar nevoia de reglementare a conflictului sirian este consemnată ca atare. Cumulate, toate acțiunile Federației Ruse pe plan internațional (campania militară din Ucraina, Siria, acțiunile militare provocatoare la granițele NATO) au ca scop principal ridicarea statutului țării în ierarhia internațională a puterii, asigurându-și un loc la masa „exclusivistă” a marilor negociatori.

Textul, ca și precedentul său, nu trebuie interpretat literal. El codifică cea mai radicală „inovație” a politicii externe ruse din ultimii trei ani: recunoașterea că forța militară (dacă este folosită cu iscusință) poate contribui la atingerea obiectivelor politice externe strategice, atunci când celelalte instrumente au eșuat. Noul document este întemeiat pe logica utilizării forței, asemenea doctrinei militare a Federației Ruse semnată la data de 31 decembrie 2015.

Structura sistemului politic al Rusiei ce permite utilizarea capacităților armate, fără o dezbatere publică prealabilă și care beneficiază de un grad de toleranță major, devine în momentul de față avantajul Rusiei în fața Occidentului. Forța militară și amenințarea utilizării sale s-au transformat în cel mai eficient instrument de politică externă al Kremlinului, ce compensează cu deficitul de *soft power* al țării. Așadar, nu este o coincidență că Rusia dorește să lupte împotriva „terorismului internațional”. Vladimir Putin a speculat momentul și a realizat că solicitarea unei coaliții anti-teroriste internaționale pentru a învinge ISIS, este biletul câștigător al Rusiei. Astfel, se poate observa că Moscova simte nevoia unor eforturi suplimentare de a coagula comunitatea internațională în jurul unui proiect solid de combatere a terorismului. În acest context, documentul programatic stipulează faptul că organizații precum Deash (Stat Islamic), ca de altfel, fenomenul terorist în ansamblu, reprezintă amenințări de primă mărime pentru securitatea națională a Rusiei. Modul de lecturare al acestei din urmă poziții este cel mai probabil acela de motivare a acțiunilor sale în regiune și deschidere. Pe de o parte Federația Rusă dorește să lase impresia că angajamentul său în Siria vizează în mod exclusiv efortul de combatere a terorismului (pe care îl percepe ca pe o

amenințare vie la adresa sa), făcând concomitent apel la comunitatea internațională să se ralieze eforturilor sale. Moscova exhibă astfel disponibilitatea de a conlucra cu Statele Unite pentru a găsi o formulă de soluționare a dosarului levantin.

Reacția diferitelor centre de reflecție occidentale la acest apel emană mai curând scepticism, având în vedere episoade anterioare când Federația Rusă a căutat să-și maximizeze poziția de negociere și să forțeze schimbarea unor regimuri, în vreme ce tranziția siriană va trebui probabil să graviteze în jurul președintelui Bashar al Assad. În acest context, este de așteptat ca Rusia să-și cultive o postură impozantă în Orientul Mijlociu, evident cu un accent deosebit asupra Siriei.

O atenție mai curând secundară a fost acordată cooperării cu NATO. Deși, se evocă potențialitatea interacțiuni în diferite forumuri partenoriale, nu poate fi trecut cu vederea că Alianța rămâne definită conform doctrinei militare ruse drept principalul său potențial adversar.

Comparativ cu documentul conceptual din 2013 importanța acordată perimetrului Arctic a crescut simțitor. Acest narativ vine în concordanță cu abordările din doctrina navală și militară, unde se stipulează nevoia unei prezențe armate consolidate în zona arctică. Acest perimetru este vânat de o pliadă de actori de pe scena internațională care cunosc potențialul său energetic (gaze naturale).

În privința așa-numitei lumi ruse, alimentată prin ideologie și o postură energetică în mediul informațional, noul Concept de Politică Externă acordă o importanță net superioară conceptului de „*Russkiy mir*” (lumea rusă). Se afirmă la scenă deschisă că Biserica Ortodoxă va susține eforturile guvernamentale precum și demersurile diplomației ruse în această privință. Se precizează, de asemenea, că mass-media de sorginte rusă trebuie să joace un rol mai activ și mai extins în efortul de formare a opiniei publice în privința diverselor subiecte. Cu alte cuvinte alternativa de interpretare rusă a temelor cu detentă internațională trebuie să prevaleze.

Noul concept de politică externă include și referiri cu privire la importanța dreptului internațional, a ordinii internaționale bazate pe norme, făcând totodată precizări asupra necesității consolidării rolului Națiunilor Unite ca singur for legitim de luare a deciziilor în cadrul sistemului internațional. De asemenea, documentul avertizează asupra eforturilor Occidentului de a „reinterpreta” unele norme internaționale, inclusiv drepturile omului, pentru a justifica unilateralismul.

În fapt, abordarea noului Concept este în sine expresia imposturii, de vreme ce Rusia este cea care încalcă în mod sistematic și grosolan cele mai elementare norme de drept internațional. Abordarea cinică a Moscovei merge până într-acolo încât documentul stipulează că „*Rusia pledează pentru respectarea obligațiilor internaționale și împotriva interferențelor în treburile interne ale altor state*”.

Începând cu anul 2014, Moscova a „adaptat” prevederile dreptului internațional după propriile interese, a încălcat Memorandumul de la Budapesta și a anexat fraudulos teritoriul statului vecin.²⁶ Federația Rusă dorește un Consiliu de Securitate al ONU puternic și eficient, însă și-a folosit dreptul de veto de 6 ori pentru a bloca eforturile internaționale opriri a vărsării de sânge din Siria.²⁷

Războiul din Donbass este definit de documentul în cauză drept „conflictul ucrainean intern” deși fără participarea trupelor rusești și a echipamentului militar rusesc, el ar fi fost imposibil.

Totodată, unul dintre cele mai importante obiective ale documentului semnat la data de 1 decembrie se referă la „consolidarea poziției presei ruse în spațiul informațional global”. Asumarea unei astfel de măsuri este de înțeles, în condițiile în care mass-media rusă este văzută drept principalul instrument de propagandă al Kremlinului. În ciuda limitelor bugetare cu care Federația Rusă se confruntă după prăbușirea prețului la hidrocarburi, este de așteptat să crească finanțarea pentru platformele sale mediatice, spre exemplu pentru anul 2017 fiind anunțată lansarea canalului Russia Today în limba franceză.²⁸

Semnamentele unei Rusii agresive

Noul Concept întărește realitatea că Rusia nu acceptă constrângeri asupra acțiunilor sale la nivel internațional, indiferent dacă acestea provin din partea unor organizații din care ea se revendică. Vladimir Putin savurează beneficiile de a fi acceptat drept un lider imprevizibil și ghidat de propriul interes.

Abordarea noului concept de politică externă a Federației Ruse comportă o disonanță stilistică majoră față de documentul precedent. Conceptul reflectă dinamica generală dezvoltată de-a lungul ultimilor trei ani și viziunea nu tocmai pacifistă a administrației de la Kremlin. Deși cu ocazia discursului său anual la data de 1 decembrie, Vladimir Putin declara în fața Adunării Federale că Rusia are nevoie de prieteni, nu de inamici²⁹, câteva ore mai târziu, odată cu semnarea noului concept de politică externă, ni se dezvăluie că Rusia este mai disponibilă ca oricând de folosirea forței sale militare atunci când contextul o va cere.

Importanța noului document este majoră fiindcă el devine mai degrabă un plan concret de acțiune și nu un ghid orientativ de politică externă. Ceea ce textul

²⁶ „North Atlantic Council statement on the situation in Ukraine”, disponibil la http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_107681.htm, accesat la 31.01.2017

²⁷<http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-un-idUSKBN13U2LX?il=0>, accesat la 31.01.2017

²⁸ <http://www.politico.eu/blogs/on-media/>, accesat la 01.02.2017

²⁹<http://www.euronews.com/2016/12/01/russia-needs-friends-not-enemies-putin-addresses-the-nation>, accesat la 01.02.2017

ne dezvăluie este că rolul forței în relațiile internaționale este pe o pantă ascendentă. Conceptul subliniază creșterea profilului Federației Ruse pe scena globală și desemnează politica sa externă ca fiind „superioară din punct de vedere moral”, ignorând în întregime invaziile din Ucraina și Georgia, rolul său în programul nuclear al Iranului, ameninșarea împotriva Balcanilor și dislocarea rachetelor sale nucleare de rază scurtă la granița europeană.

Deși la nivel de discurs, Kremlinul pledează pentru o lume multipolară, în realitate, scopul este determinat de restabilirea unei lumi bipolare, prin împărțirea sferelor de influență. Cu toate acestea, avansul Rusiei ar putea să se prăbușească sub propria greutate ca urmare a efectelor crizei economice severe. Rapoartele oficiale vorbesc despre pierderi economice în perioada 2014-2017 de aproximativ 600 de miliarde de dolari.

Din tot acest instrumentar politico-ideologic transpare clar faptul că Moscova depune eforturi substanțiale pentru a deveni un centru de putere cu relevanță sporită pe marea tablă de șah. Din acest prim, dar nu unic considerent, este de așteptat ca eforturile de consolidare a prezenței militare în diversele conflicte unde poate obține monedă de schimb să fie intensificate. În egală măsură, Federația Rusă va căuta formule de compromis cu noua administrație de la Casa Albă, mai ales pe dimensiunea securitară. O lovitură de imagine la începutul mandatului lui Donald Trump poate așeza decorul pentru o serie de compromisuri la care în recenta campanie electorală a SUA s-a făcut referire atât la Washington, cât și la Moscova.

Autoritățile de la Kremlin vor continua să facă din politica externă un spațiu de cultivare a excepționalismului rus, păstrând totodată tonul contondent la adresa Occidentului ca formulă de coagulare a societății în jurul liderului providențial.

În contextul economic dificil pe care-l traversează Federația Rusă va căuta să-și diversifice partenerii comerciali în spațiul asiatic, însă nu va renunța foarte ușor la relațiile pe care le are în Uniunea Europeană. Mai mult decât atât va face un joc subversiv menit a semăna discordie în rândul partenerilor europeni, cu scopul declarat de a suspenda regimul de sancțiuni.

BIBLIOGRAFIE

<https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2016-12-07/threatening-a-pivot-towards-asia-a-new-foreign-policy-concept-russian>

<https://www.russiamatters.org/analysis/inside-russias-new-foreign-policy-master-plan>

[http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptI-CkB6BZ29/content/id/122186,](http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptI-CkB6BZ29/content/id/122186)
[http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptI-CkB6BZ29/content/id/2542248 ,](http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptI-CkB6BZ29/content/id/2542248)
[http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_107681.htm,](http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_107681.htm)
[http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-un-idUSKBN13U2LX?il=0,](http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-un-idUSKBN13U2LX?il=0)
[http://www.politico.eu/blogs/on-media/,](http://www.politico.eu/blogs/on-media/)
[http://www.euronews.com/2016/12/01/russia-needs-friends-not-enemies-putin--addresses-the-nation,](http://www.euronews.com/2016/12/01/russia-needs-friends-not-enemies-putin--addresses-the-nation)

